

Jonas Ideström:

Lokal kyrklig identitet – en studie av implicit ekklesiologi med exemplet Svenska kyrkan i Flemingsberg

Bibliotheca theologiae practicae 85, Skellefteå: Artos & Norma 2009 (296 s.).

Studier av lokale menigheter har etter hvert etablert seg som en egen sjanger innenfor praktisk-teologisk forskning. Et uavklart spørsmål i mye av denne forskningen har vært forholdet mellom den kunnskapen en empirisk utforskning av kirken kan fremskaffe, og den forståelse av kirken som ligger i en teologisk fundert ekklesiologi. I sin avhandling ønsker Jonas Ideström å bidra til fag- og metodeutviklingen innen dette feltet. Det gjør han gjennom en empirisk undersøkelse av en menighet tilhørende Svenska kyrkan i en forstad til Stockholm. Selve undersøkelsen er rammet inn av en forholdsvis omfattende redegjørelse for teoretiske perspektiver, av både samfunnsvitenskapelig og teologisk karakter. Disse perspektivene anvendes så i analysen av det empiriske materialet.

Sitt teologiske utgangspunkt for undersøkelsen tar Ideström i tanken om kirken som Kristi kropp, noe han tolker som en henvisning til en konkret sosial størrelse, ikke bare til en teologisk idé. Under henvisning til Sven-Erik Brodd forstår han kirken som en korporativ person, forankret i det sakramentale forholdet til Kristus. Et annet grunnleggende teologisk utgangspunkt er en forståelse av kirkens identitet som en identitet *in via*, dvs. at kirken alltid er underveis til fullendelsen, og at den derfor alltid har noe ufullkomment og provisorisk ved seg.

Ved siden av dette teologiske utgangspunktet søker Ideström å etablere en organisasjonsteoretisk ramme for sin analyse. Han søker her etter teorier som kan bidra til å belyse kollektiv identitet, noe som han først og fremst mener å finne i et systemteoretisk perspektiv (Luhmann og andre). Til dette føyer han teorier om *praksiser* (MacIntyre, Dykstra), om *"identitetsutrymnen"* (Lefebre) og begrepene *strategi* og

taktikk (de Certau). Ved hjelp av sine analyse-redskaper ønsker han å finne fram til det han kaller "implicit ekklesiologi" i det feltet han studerer.

Et problem i Ideströms tilfang av teorier er at de i noen grad adderes til hverandre, uten at sammenhengen mellom dem tilstrekkelig klargjøres. Han innrømmer også at han tilpasser og anvender teoriene etter sine egne behov (s 66). Det grunnleggende problem i den teoretiske basis for studien er likevel etter mitt skjønn den rolle den grunnleggende teologiske forståelse av kirken som "korporativ person" og "sosial kropp" spiller for undersøkelsen, ved at slike begreper brukes ganske direkte for å beskrive den empiriske virkelighet. Fra et samfunnsvitenskapelig synspunkt kan dette fortone seg som en høyst problematisk reifisering (tingliggjøring) av kirken som sosial størrelse. Etter min mening er ikke minst bruken av begrepet "sosial kropp" (i en nærmest bokstavelig, ikke-metaforisk mening) som utgangspunkt for analyse av et empirisk materiale problematisk i forhold til det systemteoretiske perspektivet som det også redegjøres for, men som spiller en overraskende liten rolle i analysen.

Hoveddelen i boken er en analyse av Flemingsberg församling. Analysen bygger på et lengre feltarbeid der forskeren har benyttet seg av tradisjonelle kvalitative empiriske metoder som observasjon, intervjuer og dokumentstudier. Til forskjell fra den forkjærlighet for induktiv framgangsmåte som han hevder preger etnografiske studier, vil han i sin versjon av en "eklesiologisk fältstudie" (s 78) arbeide *abduktivt*, dvs. at han i større grad vil ta utgangspunkt i sine teoretiske analyseredskaper.

En slik mer teoriorientert tilnærming sikrer naturligvis at man får prøvd ut sine teoretiske interesser i forhold til materialet. Det er imidlertid viktig at teoriorienteringen ikke blir så dominerende at materialet selv ikke kommer skikkelig til utfoldelse. Til forskjell fra en ren deduktiv tilnærming preges en abduktiv til-

nærming nettopp av interaksjonen mellom teori og empiri. Dessverre er det mitt inntrykk at Ideströms teoretisk funderte problemstillinger i noen grad hindrer ham i å utfolde potensialet i sitt materiale. Noen "thick description", som gjerne oppfattes som idealet for etnografiske studier, gir denne boken ikke uten videre. I mange tilfelle arbeider Ideström med forholdsvis formale problemstillinger. Ikke minst er han opptatt av å finne ut hvordan man forstår den "sosiale kroppen" som kommer til uttrykk i selvbetegnelser som "vi" og "församlingen". Ikke overraskende påviser han at begrepene brukes i ulike betydninger der de dels viser til de ansatte, dels også inkluderer frivillige og gudstjenestedeltakere – og dels kirkemedlemmene i soknet. Han bruker mye plass for å påvise dette, men uten å gå dypere inn på hvordan disse ulike menighetsforståelsene forstås i forhold til hverandre.

Også hans behandling av menighetens teologiske selvforståelse er etter mitt skjønn svært formal. I letingen etter menighetens "implisitte ekklesiologi" virker det på en måte som han ikke er særlig opptatt av å analysere dens mer *eksplisitte* ekklesiologi. Den mest interessante delen av analysen er etter mitt skjønn der han diskuterer de telos (forestillinger om mål) som kommer til uttrykk i menighetens selvforståelse.

Et viktig empirisk funn er den sentrale rolle de ansatte spiller i menigheten. I en menighet med 16 ansatte og 48 deltakere i gjennomsnitt på hovedgudstjenesten er dette ikke et overraskende funn. Også her kunne forskeren med fordel gått dypere i å analysere det fenomenet som her kommer til uttrykk. Samtidig må det sies at studien ikke gjør noe for å få fram andre perspektiver, ved at forskeren merkelig nok i hovedsak har nøyd seg med å intervjuere ansatte. En kan spørre om det i et slikt utvalg allerede ligger en "implisitt ekklesiologi" fra forskerens side.

Et karakteristisk trekk ved Flemingsberg er den store andelen av innvandrere med annen etnisk bakgrunn enn de fleste av dem som tilhører Svenska kyrkan. Det er et eksempel på det litt formale ved studiene at det ikke i særlig grad går inn på hva dette betyr for menighetens praksis og selvforståelse. Hvilken betydning har

f.eks. det å være Svenska kyrkan i et multietnisk miljø?

Bokens avsluttende kapittel bekrefter etter mitt skjønn inntrykket av en undersøkelse der teoretiske perspektiver ikke helt har lyktes å komme i inngrep med det empiriske materialet. På særlig ett punkt synes jeg imidlertid Ideströms analyse kombinerer empirisk analyse, organisasjonsteoretisk tilnærming og ekklesiologiske perspektiver på en interessant måte, nemlig i identifikasjonen av "strategiske" og "taktiske" elementer i menighetens selvforståelse. Mens det "strategiske" perspektivet forutsetter en forestilling om å bevare situasjonen som den er, åpner det "taktiske" i større grad opp for forandring og fremtid – og er dermed mer i samsvar med et eskatologisk perspektiv på kirken. På dette punkt kommer Ideström nær opp til et hovedpoeng i nyere "misjonale" ekklesiologi, uten at han selv utnytter en slik parallell.

Den oppgave Jonas Ideström har satt seg fore sin avhandling, er etter min mening svært verdifull og helt nødvendig for en praktisk teologi som vil arbeide både teologisk og empirisk. Selv om jeg har fremmet en del kritiske merknader til måten han har gjennomført oppgaven på, er boken like fullt interessant og stimulerende lesing for den som er opptatt spørsmålet om den lokale kirkens identitet.

HARALD HEGSTAD

Kjell Arnold Nyhus:

U Alminnelig. Jon Fosse og mystikken

Efrem Forlag, 2009.

En av det forrige århundres største teologer skal ha sagt omtrent følgende: Det 21. århundres kristne vil være en mystiker, eller han vil ikke være i det hele tatt. Den boken som her skal omtales, formidler noe av den samme lidenskap og overbevisning. Talen om Gud og kristendom i vårt land trenger et annerledes og radikalt utvidet rom, et rom bygd rundt den stillhet som finnes i alt det skapte, et rom med lavmælte, men tydelige ord som kan åpne troen og tilbedelsen mot en Gud som er større og helt nær i alt menneskelig.

Dette anliggendet formuleres presist og med kirkepolitisk snert av Nyhus: *"Det å kjenne Gud henger på det nøyeste sammen med å kjenne seg selv, og vice versa. Det er ikke det samme, men det er heller ikke helt forskjellig. For Gud er ikke langt borte og helt fremmed, han er også helt nær og har plassert bildet av seg selv inne i oss. Det finnes slike og andre innsikter i mystikken som jeg ubeskjeden tror Kirken må framholde om den ønsker å være en kraft og kilde i folkelivet og ikke forfalle til sekterisme, eller til en religiøs interesseorganisasjon stivet opp av statlige oljepenger"* (s 220).

Dermed er tonen satt for det engasjement som målbæres i Nyhus' bok. Det er hans overbevisning at den klassiske kristne mystikken har stor aktualitet i dag, og et potensial for både å fordype og fornye vår kristentro. Men dette er bare den ene siden av saken. Like sentralt i boka står Nyhus' kjærlighet til Jon Fosses diktning. Han beveges av lysten til å åpne dører for oss andre inn i et særegent innsiktsfullt og høyt verdsatt forfatterskap. Og det originale grepet som Nyhus gjør, er altså å føre de to størrelsene – Fosses forfatterskap og den kristne mystikken – inn i dialog med hverandre.

Det er et ganske dristig og krevende prosjekt. Verken Fosses eller mystikkens tekster er typisk lett tilgjengelige kioskeltere. Det nytter derfor ikke å ta seg fram i tekstene i rastløst tempo på jakt etter action. Nyhus' bok innbyr til langsomhet i lesningen, med pauser og gjentakelser. Men finner man denne rytmen i omgangen med tekstene, er det min erfaring at lesingen

kan bli en ren nytelse. Dessuten både utfordrende for tanken og oppbyggelig for troen. For det analytiske grepet viser seg etter mitt skjønn å være meget fruktbart. Når den moderne dikterens univers leses i lys av den klassiske kristne mystikkens tale om Gud og verden, åpnes det for fascinerende utsyn og innsikter. Gjennom åtte kapitler (+ forord og etterord) møter vi rekken av sentrale tema i den klassiske kristne mystikken: "det navnløs", "mors mystica", "docta ignoranta", "Guds bilde", "via negativa" og flere med. Spennende er det å se hvordan Nyhus mener å kunne gjenfinne disse motivene hos Fosse, og da ikke bare som perifere henvisninger, men som helt sentrale og bærende motiver i hans diktning. Måten dette skjer på, bidrar samtidig til å kaste lys over på mystikernes språk og gjøre deres erfaringer mer tilgjengelige i en nåtidskontekst.

Nyhus' forkjærlighet for Mester Eckharts apofatiske teologi og mystikk viser seg her å være en fruktbar samtalepartner. Fosses tekster åpnes. Slik Nyhus presenterer og anvender de klassiske temaene fra kristen mystikk, avdekkes og tydeliggjøres motiver og mønstre i Fosses diktning. De ordknappe og ytre sett handlingsfattige tekstene blir dermed mer tilgjengelige og bærere av mening. Men hva med Eckharts mystikk som leverandør av teologi og inspirasjon for kristen praksis i dag? Dette er jo også et sentralt anliggende for Nyhus.

Her er jeg mer spørrende – i og for seg ikke i forhold til det Nyhus skriver, men mer til det han velger å ikke si noe om. Det jeg savner, er en kritisk refleksjon knyttet til hvordan den negative teologien vil bli forstått, og hvilke virkninger den vil ha i møte med en individfokusert kultur og en nyåndelighet preget av gnostiske tankemønstre? Her gir Nyhus' tekst lite, i alle fall i form av eksplisitt tematisering. Man kan jo spørre seg om ikke en rendyrkning av den apofatiske teologien kan ende opp med en ganske konturløs og introvert åndelighet som drar av gårde i retning langt bort fra "klassisk kristentro". Annerledes og tilspisset sagt: Risikerer man ikke å ende opp med *en Gud uten navn, en kirke uten sakramenter og en tro uten handlingskraft i møte med verdens urett og nød?* Jeg nærer ingen som helst mistanker om at Nyhus

tenker i slike baner. Men i lys av det prisverdige engasjementet for kristen mystikk og apofatisk teologi ville det vært fruktbart om noen setninger ble sagt også om denne siden av saken.

Dette forkludrer imidlertid ikke at jeg etter lesing av Nyhus' bok sitter takknemlig og beriket tilbake. Jeg håper boka får mange lesere, ikke minst dem som opplever at troens rom ofte blir for trange, og som lengter etter hvile og frihet i større virkeligheter, eller dem som er trøtte av materialistisk mas og overfladisk religiøsitet. Nyhus peker her mot helt andre og befriende muligheter. Dessuten har han gitt oss en usedvanlig velskrevet tekst og pekt mot nye sammenhenger og åpninger både i Fosses diktning og i den klassiske mystikken.

Og kanskje ennå viktigere: Jeg kjenner hungeren etter mer. I en tid med mye overfladisk religiøsitet og tomt fjas lengter sjelen etter litteratur som tar livets eksistensielle og religiøse dimensjoner på alvor. Nyhus har skrevet ei bok som gir næring til denne lengselen. På mange måter framstår han derfor som en åndelig veileder. Gjennom det sagte og det usagte viser han retning og rydder vei i en jordvendt og hverdagsnær kristen spiritualitet. Hvis det også er lov i en bokomtale å være litt personlig, vil jeg si følgende: Ganske ofte underveis i lesningen har jeg merket en underlig blanding av takknemlighet og trøst. Jeg griper meg i å tenke: Når de dagene kommer da alle fortrolige ord krymper, når de trygge formuleringene faller som tunge dråper ned i tomheten, når troen blir avstand og fravær, da vil jeg ta boka fram igjen. lese noen linjer, ta en pause, lese en gang til. Og de små ordene vil møte meg med noe som gjør sjelen godt, noe som er bærer av livsmot.

"Om vi ikke bare søker Guds trøst, men heller trøstens Gud, så vil gradvis interessen for vårt eget åndelige velbefinnende vike til fordel for Gud, den virkelige, han som er," skriver Nyhus (s 222). Det syns jeg er godt sagt. Dessuten er det viktig. Det snur perspektivet. Gud er mål, ikke middel. Retningen snus bort fra feelgood-religionens kretsing om Gud som leverandør av personlig velvære. I stedet utfordres vi til et risikabelt men befriende møte med den treenige Gud.

LEIF GUNNAR ENGEDAL

Kai Ingolf Johannessen, Kari Jordheim og

Kari Korslien (red):

Diakoni. En kritisk lesebok

Oslo: Tapir forlag, 2009

Det er mye som har forandret seg på det diakonale feltet innenfor Den norske kirke de siste årene. Ikke bare har det vært store endringer i den samfunnsmessige og kirkelige konteksten diakonien forholder seg til. Også når det gjelder forståelsen av diakoniens innhold og egenart, er det mye som har endret seg: Spørsmålet om diakoniens forhold til det såkalte embetet har vært utredet i flere omganger, og i 2007 vedtok Kirkemøtet en ny plan for diakoni med en diakoniforståelse som skiller seg klart fra det som til da var gjeldende. Det har imidlertid vært svært sparsomt med faglitteratur som har fanget opp disse endringene, noe som har vært et stort problem ikke minst for oss som har ansvaret for utdanningen av diakoner. Det er derfor svært gledelig at det ledende diakonifaglige miljøet i Norge (knyttet til seksjon for diakoniutdanning ved Diakonhjemmet Høgskole) nå har gått sammen om å utgi antologien *Diakoni – en kritisk lesebok*. Og bare så det er sagt med en gang: Ulike bidrag fra denne boka bør raskt finne veien til pensumlistene innenfor diakoniutdanningene så vel som de andre kirkelige profesjonsutdanningene (kantor-, kateket-, og presteutdanningen). For dette er bok som på en grundig men likevel tilgjengelig måte behandler et felt innenfor kirkens hverdag, som "er lettere gjort enn sagt" for å sitere bokas redaktører, men hvor behovet for refleksjon er tilsvarende stort.

Antologien er ifølge redaktørene strukturert med utgangspunkt i den nye diakoniplanen for Den norske kirke. Foruten artikler som ser nærmere på innholdet i planen, på utviklingen i av diakonitjenesten i Den norske kirke og på diakonitjenestens plass i forhold til kirkens embete, har boka derfor også med artikler som går mer spesifikt inn på de ulike områdene som er nevnt i diakoniplanen: Vern om skaperverket, kamp for rettferdighet (i form av internasjonal diakoni) og diakoni forstått som inkluderende fellesskap. Redaktørene har også gitt plass til artikler som tar for seg temaer som diakonens

identitet og yrkesrolle, nyåndelighet og diakoni, barnediakoni samt diakoniens profetisk-politiske rolle i velferdssamfunnet. Til sammen viser de ulike artiklene det vide faglige spennet diakonien beveger seg innenfor – et spenn som ikke er blitt mindre etter at den nye diakoniplanens diakonidefinisjon ble gjort gjeldende.

Jevnt over holder de ulike artiklene et høyt faglig og pedagogisk nivå: Stoffet er forståelig presentert, og ulike standpunkter blir drøftet på en god måte. Plassen her tillater ikke at jeg går nærmere inn på alle de tretten artiklene. Jeg har derfor valgt å si litt om de artiklene som etter mitt skjønn mest direkte springer ut av den nye diakoniforståelsen som kommer til uttrykk i diakoniplanen fra 2007.

Kari Jordheim gjør i sin presentasjonsartikkel av den nye diakoniplanen rede for hovedpunktene i planens innhold og for den prosessen som ledet fram til den foreliggende planen. Særlig interessant er det å få innblikk i noen av de overveielserne som ble gjort underveis i arbeidet med utformingen av planen. Jordheim gjør også fint rede for hvordan deltagelse og dialog er hovedanliggender planen i sin helhet hviler på. Kanskje kunne gjengivelsen av de ulike hovedelementene i diakoniplanen ha vært kuttet noe ned; denne delen gir ikke så mye nytt i forhold til å lese selve planen. Alt i alt gir artikkelen likevel en verdifull og leseverdige presentasjon av innholdet i og prosessen bak den foreliggende diakoniplanen.

I artikkelen om diakoniens plassering i kirken gir Kai Ingolf Johannessen et viktig bidrag til forståelsen av de senere års utvikling på det diakonale feltet. Ikke minst er skisseringen av de to diakonale paradigmenet – det kirkesentrerte paradigmet og det velferdssentrerte paradigmet – et opplysende grep for å tolke diakoniens posisjon i dagens kirkevirkelighet. En hovedkonklusjon i artikkelen er at det kirkesentrerte paradigmet etter hvert har fått fullt gjennomslag (selv om det gjenstår mye når det gjelder å innarbeide diakonien i det lokale menighetslivet) uten at dette har gått på bekostning av det velferdssentrerte paradigmet. Fra en side sett kan det synes som om Johannessens harmoniserende konklusjon er litt mer rosenrød enn det praksisfeltet gir dekning for: Fort-

satt er det spenninger mellom det kirkesentrerte og det velferdssentrerte paradigmet som det er nødvendig å komme til rette med (for eksempel når det gjelder de diakonale institusjonenes kirkelige selvforståelse og deres forhold til den offisielle kirkestrukturen). Samtidig er det ikke vanskelig å være enig med forfatteren når han hevder at det fortsatt foregår en utveksling mellom de to paradigmenet – en utveksling som begge paradigmenet nyter godt av.

Stephanie Dietrich hevder i artikkelen “Diakonitjenesten i Den norske kirke i et økumenisk perspektiv” at forståelsen av diakonitjenesten i Den norske kirke bør reflektere den utviklingen av diakoniforståelsen som ikke minst den nye planen for diakoni er en eksponent for. Når det her heter at diakoni er evangeliet i handling, så har dette blant annet som konsekvens at diakonitjenesten bør forstås som en del av det som i luthersk kirkeforståelse *konstituerer* kirken. Dermed blir det også naturlig å forstå diakonitjenesten som en del av kirkens ordinerte tjeneste, noe som ifølge forfatteren ikke står i strid med den lutherske læren om rettferdiggjørelse ved troen og nåden alene. Selv om jeg deler Dietrichs ønske om å gjøre kirken i enda større grad til en tjenende kirke og gi kirkens diakoner en klarere identitet og legitimitet, og selv om jeg mener at det å innlemme diakonitjenesten i den ordinerte tjeneste vil kunne være et viktig skritt i denne retningen, skulle jeg likevel ønske at hun i større grad hadde gått inn på diskusjonen om hvorvidt alt som er *nødvendig* for kirken (altså tilhører dens vesen), dermed samtidig er konstituerende for kirken. Også teologer som er opptatt av å understreke at gode gjerninger hører til kirkens kjennetegn (og slik sett fastholder at diakoni er nødvendig for kirken), skiller med henvisning til Luther mellom de av kirkens kjennetegn som skaper kirken, og de som er nødvendige for kirken men likevel ikke konstituerer den. I Dietrichs framstilling tenderer det kirkekonstituerende og det som er nødvendig for kirken i å gå over i hverandre, slik at eventuelle spørsmålstegn ved om diakonien hører til det som konstituerer kirken, samtidig blir spørsmålstegn ved om diakonien er nødvendig for kirken. Og dette er etter mitt skjønn en forenkling av det disku-

sjonen handler om. Dietrichs artikkel har ellers sin styrke i at hun setter diskusjonen om forståelsen av diakonitjenesten inn i en videre økumenisk kontekst, blant annet ved å gå gjennom forståelsen av diakonitjenesten innenfor de kirkene Den norske kirke har kirkefelleskap med. Dermed demonstrerer hun at spørsmålet om diakonitjenestens eventuelle del i den ordinerte tjeneste i høyeste grad er et spørsmål som bør behandles som en økumenisk problemstilling – en innsikt som forøvrig er nærmest fraværende i den relativt ferske uttalelsen fra Bispemøtet om diakonitjenestens plassering i kirkens tjenestemønster.

Kjell Nordstokke gir i sin artikkel om internasjonal diakoni et oversiktsbilde over hva som rører seg på denne diakonale arenaen. Først går han inn på spørsmålet om hvorvidt og på hvilke måte internasjonal diakoni er en integrert del av kirkens liv, lokalt så vel som globalt. Dernest behandles noen av de fremste utfordringene i dagens globaliserte verden; her peker han særlig på den økte migrasjonen, vold og terrorisme, HIV og AIDS og de klimaendringene vi ser rundt oss. I artikkelens tredje del ser forfatteren nærmere på hvordan den internasjonale diakonien blir organisert, før han avslutningsvis peker på tre oppgaver som etter hans skjønn blir sentrale i de nærmeste årene (identifisere primære utfordringer, utvikle en form for profesjonalitet som svarer til den diakonale identiteten, og løfte fram tegn på håp). Artikkelen gir i en fortettet form et bilde av det som rører seg innenfor internasjonal diakoni fra en av nestorene i faget. Derfor er dette en svært nyttig artikkel for alle med interesse for internasjonal diakoni. Samtidig er artikkelens fortattede form også dens problem: Her serveres de ulike perspektivene og anliggende såpass tett at det kan være en utfordring for leseren å følge det hele.

Kari Karsrud Korslien hevder i sin artikkel om anerkjennelsens plass i diakonien at nettopp anerkjennelse er et nødvendig premiss for at sant inkluderende fellesskap kan vokse fram. Ved å knytte an til teorier om anerkjennelse, hentet fra filosofene Nancy Frazer og Julia Kristeva, drøfter Korslien innholdet i og betydningen av anerkjennelsesbegrepet for inklu-

derende fellesskapsarbeid. Ved å gjøre dette grepet kommer Korslien forbi de ofte klisjéfylte slagordene og gir spennende og nye innspill til forståelsen av hva inkluderende fellesskap kan være. Et viktig anliggende for forfatteren er at inkluderende fellesskap til tross for edle hensikter kan tilslore faktiske (urettferdige) forhold og dermed fastholde undertrykkende mønstre. En vektlegging av inkluderende fellesskap må derfor kombineres med et fokus på en rettferdighetskamp som også går løs på urettens bakenforliggende årsaker, slik at spørsmål som status, representasjon og fordeling blir tematisert. Som Korslien treffende uttrykker det: "Det er med andre ord ikke nok å bli sett, som det heter i diakoniplanen, man må også bli hørt" (s 92).

I artikkelen "Vern om skaperverket" behandler Hans Morten Haugen ett av de temaene som virkelig er nytt i forhold til den gamle diakoniplanen, nemlig at vern om skaperverket nå er inne som en del av kirkens diakonale oppdrag. Tatt i betraktning at dette kanskje er det mest omdiskuterte momentet i den nye planen, blir avgjørelsen om å trekke vern om skaperverket inn i selve diakoniforståelsen i overraskende liten grad diskutert. Her er tvert i mot utgangspunktet allerede gitt: Vern om skaperverket er en integrert del av kirkens diakonale oppdrag, og det presserende spørsmålet nå er hvordan dette arbeidet kan utføres og begrunnes. Foruten å gi en kort oversikt over hva som synes å være de mest presserende miljøutfordringene vi står overfor, fokuserer artikkelen på den teologiske refleksjonen som bør ligge til grunn for et slikt arbeid, samt at den gir et riss av Den norske kirkes miljøengasjement de senere åra. Artikkelen inneholder også en interessant iakttagelse av at det også innenfor evangelikale eller karismatiske miljøer synes å være en økende erkjennelse av at kirken ikke bare er kalt til å drive misjon i klassisk forstand, men at den også har et ansvar for å ta vare på den verden den er en del av. Haugen understreker dessuten at kirkens miljøarbeid rett forstått ikke er et uttrykk for et ønske om å være relevant, men at det springer ut av kirkens kall til å være et gjensvar på Guds kjærlighet til hele sin skapning.

Selv om antologien *Diakoni – en kritisk lesebok* i det store og hele preget av en grunnleggende sympati med den nye diakoniplanen, tjener det redaktørene til ære at de har sluppet til Einar Aadland og hans relativt kritiske artikkel ”Det godes fiende?”. I denne artikkelen hevder Aadland at den utvidede diakoniforståelsen i den nye diakoniplanen virker tilslørende på skillet mellom individual- og sosialetikk, at den hviler på en utilbørlig utvidelse av omsorgsbegrepet (til å også omfatte vern om skaperverkt og kamp for rettferdighet), og at selve uttrykket ”evangeliet i handling” er upresist i den forstand at evangeliet – forstått som det gode budskap om Guds frelse til menneskene – selvsagt kan inspirere til handling men neppe *være* handling. Ifølge Aadland fører alt dette til at den nye diakonidefinisjonen til tross for edle hensikter står i fare for å føre til en overbelastning av det diakonale engasjementet med en påfølgende handlingslammelse som resultat. Mitt inntrykk er at Aadland her er inne på noe vesentlig. Jeg har møtt mange – blant både ansatte og frivillige i kirken – som har gitt uttrykk for lignende bekymringer. Samtidig, selv om jeg tror mange kan kjenne seg igjen i den overbelastningen og handlingslammelsen Aadland mener vil følge i kjølvannet av den nye diakonidefinisjonen, deler jeg ikke Aadlands tro på at en klarere avgrensning av diakonien til en bestemt del av kirkens etiske oppdrag vil løse problemet. Selv om vi sorterer tydeligere mellom sosialetikk og diakoni, er det slett ikke sikkert handlingslammelsen blir mindre av den grunn; det er tross alt fortsatt den samme kirken som må sysle med begge deler. Da har jeg større tro på å gi diakonien et klarere fokus og et mer markert sentrum ved å tydelig fastholde at diakoni er kirkens omsorgsarbeid, et omsorgsarbeid som springer ut av evangeliet, og at resten av det som sies i den nye diakonidefinisjonen, er å betrakte som mer eller mindre åpne konkretiseringer av dette oppdraget. Spørsmål som har med hvor diakonien slutter, og sosialetikken begynner, er, slik jeg ser det, uansett først og fremst av akademisk interesse.

Det er all grunn til å gratulere fagmiljøet knyttet til seksjon for diakoniutdanning ved Diakonhjemmets Høgskole med en vellykket

bokutgivelse. Gjennom antologiens trettien artikler tegnes det et fyldig og godt bilde av hva diakoni i det 21. århundre dreier seg om. Derfor er dette en viktig bok for alle som ønsker å vite mer om hvordan kirkens diakonale oppdrag kan begrunnes og ivaretas. Herved er boka anbefalt!

TRON FAGERMOEN